

Sygn. akt II USKP 183/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 października 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romuald Dalewski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Robert Stefanicki

SSN Renata Żywicka

w sprawie z wniosku M. C.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Gdańsku

o prawo do emerytury pomostowej,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 25 października 2022 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z dnia 26 sierpnia 2020 r., sygn. akt III AUa 1472/19,

**1) uchyla zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku i
oddala apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia
26 lipca 2019 r., sygn. akt VII U 3587/18,**

**2) zasądza od M. C. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń
Społecznych Oddział w Gdańsku kwotę 240 (dwieście
czterdzieści) złotych, tytułem zwrotu kosztów postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Gdańsku wyrokiem z dnia 26 lipca 2019 r. oddalił odwołanie od decyzji Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Gdańsku z dnia 28 sierpnia 2018 r. odmawiającej M. C. prawa do emerytury pomostowej.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku, orzeczeniem z dnia 26 sierpnia 2020 r., zmienił zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję i przyznał M. C. prawo do emerytury pomostowej od dnia 1 kwietnia 2018 r.

W sprawie ustalono, że ubezpieczony M. C., urodzony w dniu [...]1962 r., pismem z dnia 28 kwietnia 2018 r., wniósł o przyznanie prawa do emerytury pomostowej. Wiek 55 lat ubezpieczony ukończył w dniu 31 marca 2017 r. i nie pozostaje w stosunku pracy. W toku postępowania przed organem rentowym ubezpieczony udowodnił staż sumaryczny 39 lat, 7 miesięcy i 14 dni. W okresie od dnia 1 września 1977 r. do dnia 27 października 1982 r. ubezpieczony był zatrudniony w M. w G. (obecnie Z. S.A.). Początkowo w okresie od dnia 1 września 1977 r. był zatrudniony jako uczeń Zasadniczej Przyzakładowej Szkoły Zawodowej w oparciu o umowę o pracę w celu przygotowania zawodowego na stanowisku mechanika maszyn i urządzeń przeładunkowych, a następnie po jej ukończeniu z dniem 1 lipca 1980 r. został zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku dźwignicowego w Rejonie Przeładunkowo-Składkowym [...]. Zasadniczą służbę wojskową ubezpieczony odbywał w okresie od dnia 27 października 1982 r. do dnia 18 października 1984 r., podczas której odbywał szkolenie i uzyskał uprawnienia pletwonurka. Ubezpieczony stale i w pełnym wymiarze wykonywał prace nurka w następujących okresach: od dnia 12 listopada 1984 r. do dnia 2 lipca 1985 r. będąc zatrudnionym w Z. na stanowisku młodszego nurka, od dnia 5 lipca 1985 r. do dnia 27 sierpnia 1987 r. będąc zatrudnionym w Z. na stanowisku młodszego nurka, od dnia 1 września 1987 r. do dnia 30 września 1991 r. będąc zatrudnionym w Z.3 w G. przekształconym od dnia 1 czerwca 1991 r. w P. Sp. z o.o. na stanowisku nurka, od dnia 1 października 1991 r. do dnia 31 maja 1992 r. będąc zatrudnionym w P.1 Sp. z o.o. na stanowisku nurka i starszego nurka, od dnia 1 lipca 1992 r. do dnia 31 grudnia 1992 r. oraz od dnia 1 lipca 1993 r. do dnia 30 czerwca 1994 r. będąc zatrudnionym w P.” Sp. z o.o. na stanowisku starszego nurka, od dnia 1 lipca 1994 r. do dnia 9 stycznia 1995 r. - praca w P.4” na

stanowisku nurka. Od 1995 r. ubezpieczony wykonuje prace nurka w ramach własnej działalności.

Sąd Apelacyjny wskazał, że przedmiotem sporu było prawo ubezpieczonego do emerytury pomostowej i podkreślił, iż ubezpieczony po zakończeniu odbywania zasadniczej służby wojskowej (dnia 18 października 1984 r), nie powrócił do zakładu pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby wojskowej (Z., Rejon Przeładunkowo-Składkowy [...]; stosunek pracy wygasł z powodu powołania do odbycia zasadniczej służby wojskowej) i od dnia 12 listopada 1984 r. podjął zatrudnienie, na podstawie skierowania, w Z.1 na stanowisku młodszego nurka. Ubezpieczony w czasie służby wojskowej odbył kurs pletwonurka-zwiadowcy w okresie od dnia 5 czerwca do dnia 15 sierpnia 1983 r. uzyskawszy stopień „Pletwonurka III klasy”. Wnioskodawca na stanowisku młodszego nurka wykonywał pracę do 13 metrów głębokości, na stanowisku nurka do głębokości 40 m i był odpowiedzialny za swoją pracę wystawiając atesty. Jako starszy nurek wykonywał przeglądy, atesty na statki, na kadłuby, pracował w ciężkim sprzęcie, który ważył około 110 kg. Po zakończeniu służby wojskowej ubezpieczony uzyskał zaświadczenie z dnia 28 października 1985 r. potwierdzające stopień młodszego nurka, następnie świadectwo z dnia 3 listopada 1988 r. potwierdzające stopień nurka oraz dyplom z dnia 5 listopada 1991 r. potwierdzające stopień starszego nurka. Sąd Odwoławczy uznał, że Sąd Okręgowy pomimo dokonania niewadliwych ustaleń faktycznych, poczynił nieprawidłowe ustalenia prawne, co w konsekwencji skutkowało naruszeniem przepisów prawa materialnego i niewłaściwą subsumpcją ustaleń faktycznych pod dyspozycje właściwych przepisów prawa. Sąd Apelacyjny podzielił ocenę prawną Sądu I instancji w zakresie uznania, że ubezpieczony wykazał, że wykonywał pracę nurka w okresach od dnia 12 listopada 1984 r. do dnia 2 lipca 1985 r., od dnia 5 lipca 1985 r. do dnia 27 sierpnia 1987 r., od dnia 1 września 1987 r. do dnia 30 września 1991 r., od dnia 1 października 1991 r. do dnia 31 maja 1992 r., od dnia 1 lipca 1992 r. do dnia 31 grudnia 1992 r. oraz od dnia 1 lipca 1993 r. do dnia 30 czerwca 1994 r. oraz od dnia 1 lipca 1994 r. do dnia 9 stycznia 1995 r. (łącznie 9 lat, 6 miesięcy i 14 dni). Pracę tę należy zaliczyć jako pracę wykonywaną w szczególnych warunkach, o której mowa w załączniku nr 1 poz. 20 (prace nurka) do ustawy o emeryturach pomostowych. Praca

ubezpieczonego niezależnie od nazwy stanowiska była pracą w szczególnych warunkach w rozumieniu przepisów art. 32 ust. 2 ustawy emerytalnej oraz art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych determinowana siłami natury - praca pod wodą. Czynnikiem ryzyka pracy nurka, oprócz „pracy pod wodą”, jest „praca w warunkach podwyższonego ciśnienia atmosferycznego”. Środowisko podwyższonego ciśnienia ma wpływ na rozpuszczalność gazów w organizmie człowieka, objętość przestrzeni gazowych i zmianę działania gazów (efekt narkotyczny lub toksyczny) (Zasady kwalifikacji prac w szczególnych warunkach i o szczególnym charakterze - Poradnik do ustawy o emeryturach pomostowych, CIOP - POB, Warszawa 2009 r. - s. 11, 23, 94).

Sąd Apelacyjny wskazał, że podstawą prawną żądania przyznania ubezpieczonemu prawa do emerytury pomostowej (który po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3) stanowił art. 49 w zw. z art. 4 pkt 1,4-5, 7 i w zw. z art. 8 ustawy o emeryturach pomostowych. Zauważył, że na etapie postępowania apelacyjnego kwestią sporną pozostawało, czy okres zasadniczej służby wojskowej ubezpieczonego od dnia 27 października 1982 r. do dnia 18 października 1984 r. (1 rok, 11 miesięcy i 23 dni) można zaliczyć jako okres pracy w warunkach szczególnych, co w konsekwencji oznaczałoby spełnienie ostatniej spornej przesłanki 10 lat pracy w warunkach szczególnych. Zdaniem Sądu stanowisko judykatury w tym zakresie jest ugruntowane, że okres służby wojskowej jest wliczany także do stażu pracy w warunkach szczególnych wymaganego do nabycia prawa do emerytury pomostowej na podstawie art. 2 pkt 3, art. 3 pkt 7, art. 4 pkt 5 i art. 49 ust. 3 ustawy pomostowej w związku z art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony oraz art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy emerytalnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 maja 2017 r., II UK 366/16, niepubl.), (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 11 kwietnia 2018 r., II UK 278/17, niepubl.). Ponadto Sąd Apelacyjny w Białymstoku w uzasadnieniu wyrok z dnia 21 października 2014 r., III AUa 691/14, LEX nr 1537393 wskazał, że po pierwsze, warunkiem zaliczenia zasadniczej służby wojskowej do okresu pracy w szczególnych warunkach jest sam fakt tej służby, a nie wykonywania prac w warunkach szczególnych w okresie jej pełnienia. Zatem na

zasadzie fikcji prawnej ów okres podlega uwzględnieniu przy obliczaniu niezbędnej ilości okresów zatrudnienia w warunkach szczególnych. Nie ma zatem znaczenia, czy w okresie jej pełnienia ubezpieczony wykonywał prace wymienione w wykazie A stanowiącym załącznik do rozporządzenia. Wykonywanie rodzajowo tożsamyh czynności nie miało miejsca w ramach realizacji pracowniczego zobowiązania, a tym samym nie dowodzi o konieczności uwzględnienia tego okresu do emerytury. Po wtóre, zaliczenie zasadniczej służby zawodowej nie odbywa się na podstawie przepisów ustawy emerytalnej, czy też przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 marca 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. 83, Nr 8, poz. 43 z późn. zm.) oraz wydanych na jego podstawie innych aktów prawnych, lecz na podstawie ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz wydanych przepisów wykonawczyh.

Sąd Apelacyjny podkreślił, iż w ramach problematyki kwalifikowania okresów pełnienia zasadniczej służby wojskowej jako okresów równorzędnych z okresami rzeczywistego wykonywania zatrudnienia na podstawie stosunku pracy co celów związanych z ustalaniem uprawnień pracownicznych, w judykaturze formułuje się tezę, iż generalnie zasadą jest wliczenie okresu zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia (art. 301 k.p.). Jeżeli pracownik wrócił do zakładu pracy, jego zatrudnienie przed służbą wojskową, okres służby wojskowej i okres pracy po służbie wojskowej traktowano tak, jakby to był nieprzerwany okres zatrudnienia w tym samym zakładzie pracy. Okres takiej służby jest zatem okresem zaliczanym do pracowniczego stażu zatrudnienia i od chwili tego zaliczenia stanowi z nim jedność oraz dzieli w przyszłości jego los. Problem wliczenia okresu zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia powinien być rozstrzygnięty na podstawie przepisów obowiązujących w dacie podjęcia zatrudnienia po zakończeniu służby wojskowej. Okres służby wojskowej jest bowiem okresem zaliczanym do stażu pracowniczego w tym momencie. Sąd wskazał na liczne orzeczenia Sądu Najwyższego w tym przedmiocie, a także na uchwałę Sądu Najwyższego składzie siedmiu sędziów w dniu 16 października 2013 r., II UZP 6/13.

Sąd Apelacyjny przypomniał, że ubezpieczony w dacie powołania do zasadniczej służby wojskowej wykonywał pracę w warunkach szczególnych na

stanowisku dźwignicowego w Z., Rejon Przeładunkowo-Składkowy [...], a stosunek pracy wygasł z powodu powołania do odbycia ww. służby. W okresie służby wojskowej wnioskodawca ukończył kurs pletwonurka zwiadowcy dnia 15 sierpnia 1983 r. uzyskawszy stopień „Pletwonurka III Klasy”. Zakłady pracy składały zapotrzebowanie na wykwalifikowanych pracowników i ubezpieczony po zakończeniu służby wojskowej, na podstawie skierowania, w ciągu 30 dni rozpoczął pracę w Z. na stanowisku młodszego nurka jako osoba posiadająca potrzebne w tym zakładzie pracy kwalifikacje. Kwalifikacje ubezpieczonego zdobyte w czasie służby wojskowej zostały „przeniesione” na cywilną drogę zawodową i uzyskiwał on kolejne stopnie w swojej dziedzinie - młodszy nurek, nurek i starszy nurek.

Mając na względzie obowiązujące wówczas przepisy prawa, chronologię zdarzeń oraz drogę kariery zawodowej ubezpieczonego Sąd Apelacyjny uznał, że okres zasadniczej służby wojskowej ubezpieczonego od dnia 27 października 1982 r. do dnia 18 października 1984 r. (11 miesięcy i 23 dni) należy zaliczyć jako okres pracy w warunkach szczególnych, co oznacza błędne stanowisko Sądu Okręgowego w tym zakresie. Zatem ubezpieczony spełnił wszystkie kumulatywne przesłanki do przyznania mu prawa do emerytury pomostowej na podstawie art. 49 w zw. z art. 4 pkt 1, 4-5, 7 i w zw. z art. 8 ustawy o emeryturach pomostowych i prawo do świadczenia należało przyznać od dnia 1 kwietnia 2018 r. (data wpływu do organu rentowego przekazanego wniosku o przyznanie emerytury pomostowej złożonego w piśmie procesowym z dnia 18 kwietnia 2018 r. do sprawy VII U 948/18).

Organ rentowy zaskarżył powyższy wyrok skargą kasacyjną, zarzucając mu naruszenie prawa materialnego tj. art. 120 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1979 r. Nr 18 poz. 111) oraz § 4 ust. 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7.09.1979 roku w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i osób spełniających zastępczo obowiązek służby wojskowej (Dz.U. z 1981 r. Nr 3, poz. 17) i art. 8 w zw. z art. 4 i 49 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1924) poprzez ich błędną wykładnię i ustalenie, że okres zasadniczej służby wojskowej ubezpieczonego od dnia 27.10.1982 r. do dnia 18.10.1984 r., w trakcie której nabył uprawnienia nurka zalicza się jako okres pracy

w warunkach szczególnych w charakterze nurka, a tym samym ubezpieczony spełniał warunki do nabycia prawa do emerytury pomostowej.

Wskazując na powyższe wniósł o:

1. wstrzymanie wykonalności wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 26.08.2020 r., sygn. akt III AUa 1472/19 do czasu ukończenia postępowania kasacyjnego, gdyż może być wyrządzona niepowetowana szkoda po stronie organu rentowego oraz po stronie finansów publicznych,

2. uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Gdańsku,

3. ewentualnie, uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez oddalenie odwołania od decyzji, jeżeli Sąd Najwyższy znajdzie podstawy do takiego rozstrzygnięcia,

4. rozpoznanie sprawy także pod nieobecność pełnomocnika organu rentowego,

5. zasądzenie na rzecz Zakładu zwrotu kosztów procesu przez Sądem Najwyższym z związku z zastępstwem procesowym Zakładu.

Odwołujący się, w odpowiedzi na skargę kasacyjną, wniósł o jej oddalenie i zasądzenia od organu rentowego na swoją rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest uzasadniona.

Przede wszystkim należy podkreślić, że emeryta pomostowa jest szczególnego rodzaju świadczeniem wynikającym z uprawnień pracowniczych zastępującym emeryturę w niższym wieku emerytalnym, stanowiąc wyraz kontynuacji ochrony polegającej na wcześniejszym przyznawaniu świadczeń pracownikom zatrudnionym w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze. Analizę prawidłowości zaskarżonego wyroku wypada rozpocząć od przypomnienia, że na podstawie art. 4 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 1340) prawo do

emerytury pomostowej przysługuje pracownikowi, który spełnia łącznie następujące warunki: (1) urodził się po dniu 31 grudnia 1948 r.; (2) ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat; (3) osiągnął wiek wynoszący co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 60 lat dla mężczyzn; (4) ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na zasadach określonych w art. 5-9 i art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn; (5) przed dniem 1 stycznia 1999 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS; (6) po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3; (7) nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy. Ustawa o emeryturach pomostowych dopuściła odstępstwa od przesłanki wymienionej w jej art. 4 pkt 6, wskazując w art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych, że prawo do emerytury pomostowej przysługuje również osobie, która: (1) po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywała pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3; (2) spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1-5 i 7 i art. 5-12; (3) w dniu wejścia w życie ustawy miała wymagany w przepisach, o których mowa w pkt 2, okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1.

W przedmiotowej sprawie kwestią sporną pozostawało czy okres zasadniczej służby wojskowej ubezpieczonego od dnia 27 października 1982 r. do dnia 18 października 1984 r. (1 rok, 11 miesięcy i 23 dni) można zaliczyć jako okres pracy w warunkach szczególnych, co w konsekwencji oznaczałoby spełnienie ostatniej spornej przesłanki 10 lat pracy w warunkach szczególnych.

Sąd Apelacyjny uznał, że ubezpieczony M. C. w dacie powołania do zasadniczej służby wojskowej wykonywał pracę w warunkach szczególnych na stanowisku dźwignicowego w Z., Rejon Przeładunkowo-Składkowy [...], i mimo, że następnie po zakończeniu służby wojskowej rozpoczął pracę w inny zakładzie pracy (Z.) na innym stanowisku - nurka, to okres zasadniczej służby wojskowej ubezpieczonego można zaliczyć jako okres pracy w warunkach szczególnych na

stanowisku nurka, co w konsekwencji oznaczałoby spełnienie ostatniej spornej przesłanki 10 lat pracy w warunkach szczególnych.

Z takim stanowiskiem Sądu drugiej instancji nie można się zgodzić.

Należy wskazać, że w wyroku z dnia 4 września 2012 r., I UK 164/12, OSNP 2013 nr 15-16, poz. 185, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że określenie „okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3”, zawarte w art. 49 pkt 3 ustawy o emeryturach pomostowych, oznacza okres pracy wskazany w art. 3 ust. 1 i 3 tej ustawy, bez wliczania do niego okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 32 i 33 ustawy emerytalnej. Zgodnie z art. 32 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 53 ze zm.; dalej ustawa emerytalna) za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia lub o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Rodzaje prac w szczególnych warunkach i w szczególnym charakterze zostały określone w wykazach A i B, których wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego, stanowiących załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm.; dalej rozporządzenie) oraz wykazach stanowiskowych wydanych na podstawie § 1 ust. 2 i 3 tego rozporządzenia. Do okresu uprawniającego do emerytury pomostowej osiągniętego przed dniem 1 stycznia 2009 r. wlicza się okresy pracy w szczególnych warunkach oraz w szczególnym charakterze, o których mowa w art. 32 ust. 2 i 3 i art. 33 ustawy emerytalnej i w rozporządzeniu, jak również okresy takiej pracy w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych. Za okresy pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze osiągnięte po wejściu w życie ustawy o emeryturach pomostowych uznaje się wyłącznie te okresy, o których mowa w art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych. W świetle natomiast art. 8 ustawy o emeryturach pomostowych pracownik wykonujący prace w szczególnych warunkach wymienione w pkt 20 (prace nurka lub kesoniarza,

prace w komorach hiperbarycznych), 22 (prace rybaków morskich) i 32 (prace bezpośrednio przy przetwórstwie materiałów zawierających azbest lub prace rozbiórkowe związane z ich usuwaniem) załącznika nr 1 do ustawy, który spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1, 4-7, nabywa prawo do emerytury pomostowej, jeżeli: (1) osiągnął wiek wynoszący co najmniej 50 lat dla kobiet i co najmniej 55 lat dla mężczyzn; (2) ma okres pracy w szczególnych warunkach wymienionej w pkt 20, 22 i 32 załącznika nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych, wynoszący co najmniej 10 lat.

W dalszej kolejności należy podnieść, że analiza przepisów o powszechnym obowiązku obrony RP wskazuje, że podlegały one częstym zmianom, przy czym w stanie faktycznym sprawy podstawowe znaczenie ma brzmienie ustawy w okresie odbywania przez wnioskodawcę zasadniczej służby wojskowej. Zgodnie z obowiązującym wówczas art. 120 ust. 1 tejże ustawy, pracownikowi, który w ciągu trzydziestu dni od zwolnienia z zasadniczej lub okresowej służby wojskowej podjął pracę, czas odbywania służby wojskowej wliczał się do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął pracę, w zakresie wszelkich uprawnień wynikających z Kodeksu pracy oraz przepisów szczególnych. Pierwotnie kwestię tę regulował art. 108 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony (Dz.U. z 1967 r. Nr 44, poz. 220). Okres odbytej zasadniczej lub okresowej służby wojskowej zaliczał się do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem pracowników, którzy po odbyciu tej służby podjęli zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym byli zatrudnieni przed powołaniem do służby albo w tej samej gałęzi pracy. Szczegółowe zasady zaliczenia zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia zostały ustalone w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz.U. Nr 44, poz. 318 z późn. zm.). Zgodnie z jego § 5 ust. 1, żołnierzowi, który podjął zatrudnienie po odbyciu służby wliczało się czas odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął zatrudnienie, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem w tym zakładzie oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie. Sąd Najwyższy jednak w wyroku z dnia 9 marca 2010 r. (I UK 333/09, niepublikowanym),

wyraził pogląd, że dla kwalifikacji okresu zasadniczej służby wojskowej jako okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach należy stosować regulacje prawne obowiązujące w okresie odbywania tej służby. W kolejnych orzeczeniach Sąd Najwyższy prezentował jednolitą wykładnię przepisów ujętych w podstawie skargi kasacyjnej, według której okres służby wojskowej dla żołnierza zatrudnionego przed powołaniem do czynnej służby wojskowej w warunkach szczególnych, który po zakończeniu tej służby podjął zatrudnienie w tych samych warunkach, jest nie tylko okresem służby w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, ale także okresem pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu § 3 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych charakterze (por. np wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 24 listopada 2009 r., II UK 215/09 OSNP 2011 nr 15-16, poz. 219; z dnia 9 marca 2010 r., I UK 333/09, niepublikowany; z dnia 24 maja 2012 r., II UK 265/11, niepublikowany).

Ważną rolę w wyjaśnianiu problemu wliczenia okresu zasadniczej służby wojskowej jako okresu pracy w warunkach szczególnych odegrała uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2013 r., III UZP 6/13 (OSNP 2014 nr 3, poz. 42 i OSP 2014 nr 12, poz. 110 z glosą K. Antonowa), w której stwierdzono, że czas zasadniczej służby wojskowej odbytej w okresie obowiązywania art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz.U. Nr 44, poz. 220, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1974 r.) zalicza się - na warunkach wynikających z tego przepisu - do okresu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 z późn. zm.). Rozważania prawne zawarte w tej uchwale znalazły odzwierciedlenie w kilku późniejszych orzeczeniach Sądu Najwyższego (por. przykładowo wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 21 stycznia 2014 r., I UK 96/13, LEX nr 1498597; z dnia 6 lutego 2014 r., II UK 349/12, LEX nr 1660824 oraz z dnia 8 kwietnia 2014 r., II UK 424/13, LEX nr 1466629, a także wyroki Sądów Apelacyjnych w Gdańsku: z dnia 14 listopada 2013 r., III AUa 369/13, LEX nr 1415843; w Łodzi z dnia 23 stycznia

2014 r., III AUa 422/13, LEX nr 1430714; w Białymstoku z dnia 8 lipca 2014 r., III AUa 148/14, LEX nr 1493855, w Łodzi z dnia 11 lipca 2014 r., III AUa 96/14, LEX nr 1511682 oraz w Szczecinie z dnia 16 października 2014 r., III AUa 105/14, LEX nr 1624028). Kluczowe znaczenie dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy ma przy tym ocena warunku związanego z 10-letnim zatrudnieniem w pełnym wymiarze czasu pracy w szczególnych warunkach wymienionej w pkt 20, 22 i 32 załącznika nr 1 do powołanej wyżej ustawy o emeryturach pomostowych. Przy czym z całą pewnością nie chodzi tu jednak o normalne zatrudnienie związane z rzeczywistą realizacją stosunku pracy w pełnym wymiarze czasu pracy (rzeczywistym wykonywaniem zatrudnienia w ramach stosunku pracy), ale o sytuację, w której pracownik nie pozostaje w stosunku pracy, gdyż odbywa zasadniczą służbę wojskową. Zdaniem Sądu Najwyższego, taka sytuacja winna być oceniana z uwzględnieniem odpowiedniego przepisu ustawy o powszechnym obowiązku obrony. Wobec tego, że odwołujący się w niniejszej sprawie odbywał zasadniczą służbę wojskową w okresie od dnia 27 października 1982 r. do dnia 18 października 1984 r. do 15 czerwca 1989 r., przepisem tym będzie art. 120 ustawy o powszechnym obowiązku obrony w brzmieniu ustalonym od dnia 11 lutego 1984 r. w jednolitym tekście (Dz.U. z 1984 r. Nr 7, poz. 31) do zmiany tego przepisu z dniem 9 grudnia 1991 r. (Dz.U. z 1991 r. Nr 113, poz. 491). W myśl tego przepisu, pracownikowi, który w ciągu trzydziestu dni od zwolnienia z zasadniczej lub okresowej służby wojskowej podjął pracę, czas odbywania służby wojskowej wlicza się do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął pracę, w zakresie wszelkich uprawnień wynikających z Kodeksu pracy oraz przepisów szczególnych. Wynika z niej reguła statuująca tzw. fikcję prawną, zgodnie z którą okres niewykonywania zatrudnienia w ramach stosunku pracy w czasie odbywania zasadniczej służby wojskowej (po spełnieniu dodatkowych warunków określonych w tym przepisie) jest traktowany jako równorzędny z okresem rzeczywistego wykonywania zatrudnienia i w całości wliczany do niego, odnoszącą się do uprawnień wynikających nie tylko z przepisów Kodeksu pracy, ale również z wszelkich przepisów szczególnych, tak z zakresu prawa pracy, jak i zabezpieczenia społecznego.

Sąd Najwyższy w licznych swoich orzeczeniach dokonał przy tym uogólnienia kwalifikacji okresów pełnienia zasadniczej służby wojskowej jako okresów równorzędnych z okresami rzeczywistego wykonywania zatrudnienia w ramach stosunku pracy do celów związanych z ustalaniem uprawnień pracowniczych, formułując przy tym tezę, w pełni aprobowaną przez Sąd Najwyższy w składzie rozstrzygającym niniejszą sprawę, że generalną zasadą jest wliczanie okresu zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia (art. 301 k.p.). Okres takiej służby jest zatem okresem zaliczanym do pracowniczego stażu zatrudnienia i od chwili tego zaliczenia stanowi z nim jedność oraz dzieli w przyszłości jego los. Problem wliczenia okresu zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia powinien być rozstrzygnięty na podstawie przepisów obowiązujących w dacie podjęcia zatrudnienia po zakończeniu służby wojskowej. Okres służby wojskowej jest bowiem okresem zaliczanym do stażu w tym momencie i z nim „ciągniony”.

Konsekwencją przedstawionej wyżej wykładni gramatycznej powołanych wyżej unormowań oraz linii orzeczniczej Sądu Najwyższego jest stwierdzenie, że w przedmiotowej sprawie czas odbywania przez ubezpieczonego M.C. zasadniczej służby wojskowej w okresie obowiązywania art. 120 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 827 z późn. zm.) zalicza się - przy spełnieniu określonych w tejże ustawie wymagań - jako okres pracy w warunkach szczególnych w charakterze dźwignicowego, co jednak nie pozwala na uznanie, iż spełnienia on przesłankę 10 lat pracy w szczególnych warunkach wymienionej w pkt 20, 22 i 32 załącznika nr 1 do powołanej wyżej ustawy, w warunkach szczególnych (w charakterze nurka). Nie można bowiem pominąć faktu, iż ubezpieczony przed rozpoczęciem odbywania służby wojskowej był zatrudniony w M. w G. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku dźwignicowego i dopiero po jej zakończeniu (nie przekraczając terminu 30 dni) tj. od 12 listopada 1984 r. został zatrudniony w charakterze młodszego nurka w Z. Tym samym ubezpieczony przed rozpoczęciem odbywania służby wojskowej nie wykonywał pracy nurka, a więc w takiej sytuacji nie można mówić o ciągłości uprawnień pracowniczych na stanowisku nurka.

Powyższe wskazuje, że Sąd pierwszej instancji prawidłowo uznał, iż ubezpieczony nie spełnia wszystkich koniecznych przesłanek do przyznania mu prawa do emerytury pomostowej wynikających z cytowanych wyżej przepisów ustawy o emeryturach pomostowych. Nie legitymuje się bowiem co najmniej dziesięcioletnim okresem pracy na stanowisku nurka (art. 8), ani też piętnastoletnim okresem pracy na stanowisku dźwignicowego (art. 6).

Z tych przyczyn, uznając skargę kasacyjną za zasadną, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁶ k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. i art. 108 § 1 k.p.c., w związku z § 10 ust. 4 pkt 1, w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265).

[as]